

РОЗДІЛ 2: УКРАЇНСЬКІ ЕЛІТИ МІЖ МИНУЛИМ І МАЙБУТНІМ

УДК 316.344.42(7.011):316.3(=161.2)

Ніна Авер'янова

КОНСОЛІДАЦІЯ УКРАЇНСТВА ЯК ПРІОРИТЕТНЕ ЗАВДАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ

Анотація. Показано, що для розбудови української державності необхідне почуття національної єдності всіх елітарних груп та узгодження ними стратегічних перспектив розвитку нації. Наявність національної еліти, яка має бути взірцем суспільної єдності – потужний чинник консолідації українства. Від здатності національної політичної, економічної, інтелектуальної та інших еліт виробляти стратегії розвитку держави, захищати її інтереси безпосередньо залежить консолідація українства. Мистецька еліта – це вагома складова національної еліти. Результатом художньо-практичної діяльності мистецької еліти є мистецтво, яке постає специфічним засобом впливу на суспільну свідомість. Встановлено, що оскільки на мистецьку еліту покладаються завдання формувати культурне середовище, то мистецька еліта України, створюючи художні твори, пропонуючи культурно-мистецькі програми і проекти, повинна закладати в них ідеї національної єдності та патріотизму. Патріотичні вчинки, культурне та духовне подвигництво української мистецької еліти формують патріотичні ідеали, морально-етичні принципи й національні устремління українства в цілому, що сприяє його консолідації.

Ключові слова: еліта, мистецька еліта, мистецтво, кіно, культурно-мистецькі проекти.

Nina Averianova

CONSOLIDATION OF UKRAINIANESS AS A PRIORITY PROBLEM OF UKRAINE NATIONAL ELITE

Abstract. It is shown, that for the further development of the Ukrainian Statehood the feeling of the national unity of all elitist groups and agreement by them about strategical perspectives of the nation's progress is necessary. The powerful factors of consolidation of Ukrainianess are forming presence of national elite that must instance public unity. Influence of national elite on development of all spheres of life of the state, on introduction and efficiency of functioning of democratic reforms in a country, on the level of economic and spiritual stability in society does not cause doubts. Consolidation of Ukrainianess depends on ability national of economic, intellectual and other political elites to produce strategies of development of the state protect her interests directly. The process of consolidation is protracted and heavy, he presents a main socio-political task to development of society. And as exactly a national elite forms reference points for advancement of the state, then it is necessary, that she, first of all, was of interest all society, was highly skilled and enjoyed a confidence among a population, successive and open in the actions, shut out internal conflicts and squabbles, that will become the mortgage of rallying of all Ukrainianess.

As elites play in the society certain social functions, so the different elite's groups are marked out. Each of these groups realizes its own complex of duties, so that the criteria, determining the belonging to some of the elitist group are different. In this study the condition of the modern Ukrainian artistic elite is analyzed. The result of artistic and practical activity of the artistic elite is art which appears as a specific means of influencing public consciousness. The art represents significant and value dimension of the national being of the Ukrainianess, gives a vision of historical being of the Ukrainian national, reflects spiritual links between a personality and the national, spiritual unity and succession of generation. That is why purposeful usage of art in modern conditions the can be a powerful factor of consolidation of Ukrainianess. The artistic elite of Ukraine creating artistic works offering cultural and artistic programs and projects should lay the ideas of national unity and patriotism in them.

Keywords: elite, artistic elite, art, cinema, cultural and art projects.

Постановка проблеми. У сучасних умовах, коли Україна активно протидіє російській агресії, оптимізує зусилля щодо відновлення територіальної цілісності держави, впроваджує нові реформи в країні та зміцнює авторитет на міжнародній арені, перед українською національною елітою постали нові проблеми. У такій складній ситуації еліта України має спрямовувати свої сили на консолідацію українства, адже без консолідації неможливе досягнення поставленої мети, відповідно неможливий і стабільний розвиток держави. Консолідація українства є запорукою подальшого поступу української нації, необхідною умовою прогресивного соціально-економічного розвитку України.

Аналіз досліджень. Концепцію еліт обґрунтовували у своїх дослідженнях В. Парето, Г. Моска, Р. Міхельс. У подальшому дана

проблематика висвітлювалась у працях таких вчених як Р. Арон, Д. Белл, Дж. Бернхем, М. Вебер, А. Каплан, Г. Лассуел, К. Манхейм, Р. Міллс, Х. Ортега-і-Гасет, Дж. Сарторі, А. Тойнбі, Дж. Хейлі та ін. Розробка теорії еліт у західній науковій літературі сприяла виникненню концепцій еліт у вітчизняних розвідках, серед яких вагомими напрацюваннями стали роботи Д. Донцова та В. Липинського. У радянський період, зважаючи на тогочасну державну ідеологію, теорія еліт не розроблялася. А в поодиноких працях, які все ж таки з'являлися на радянському просторі, проблема еліти поставала лише об'єктом наукової критики. Після отримання Україною незалежності дослідження концепцій еліт актуалізувалися та набули значного поширення в філософській, політологічній та соціологічній думці. Різні аспекти проблеми еліти

(історико-філософські та соціально-філософські) представлені у роботах таких українських учених, як В. Андрущенко, З. Атаманюк, К. Баранцева, А. Бичко, Н. Бойко, В. Горський, О. Дацаківська, В. Журавський, О. Забужко, Ю. Конотопцева, О. Корнієвський, О. Крюков, О. Кучеренко, Б. Кухта, О. Лазоренко, Л. Мандзій, М. Михальченко, К. Михайльова, О. Потехін, О. Парохонська, М. Пірен, М. Попович, С. Пролєєв, Ф. Рудич, М. Рябчук, Н. Теплоухова, М. Шульга та ін. На проблему еліти звертали увагу вчені з української діаспори: Г. Грабович, Д. Дорошенко, Є. Маланюк, І. Лисяк-Рудницький, Я. Пеленський. Таким чином, на сьогодні маємо ґрунтовну теоретико-методологічну базу щодо питань формування еліти, процесів її позиціонування в суспільстві, поділу на класи і типи. Однак уявлення саме про мистецьку еліту мають досить невизначений характер, що зумовило мету даної статті – окреслити роль мистецької еліти в процесі консолідації українства в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. В осмисленні поняття «еліта» склалися концептуально протилежні напрями і підходи, але незважаючи на значні розбіжності в розумінні поняття «еліта», є її об'єднуюча риса – здатність еліти брати на себе відповідальність за долю суспільства. Еліта – це особлива група людей, яка завдяки своєму інтелекту, нестандартності мислення і неординарності дій, завдяки своєму культурно-духовному розвитку і високим моральним якостям, стає «обраною» у різних сферах суспільного життя (політиці, економіці, науці, мистецтві, бізнесі, спорті та ін.). Якість еліти визначається якістю суспільства, і навпаки, еліта багато в чому детермінує формування суспільних пріоритетів, духовних цінностей, культуру мислення, мистецькі уподобання та ін. Відсутність еліти в державі призводить до негативних і тяжких наслідків: економічної слабкості, політичної нестабільності, культурної деградації, неконкурентоспроможності на міжнародній арені. Причиною виродження еліт є ігнорування морально-духовних та інтелектуальних цінностей. Чим бідніша країна, чим слабше розвинуті демократичні та соціальні права громадян, тим менше шансів для формування і розвитку повноцінної національної еліти – групи людей, «яка займає високі ступені та щаблі у суспільстві та владі, тому здатна створювати зразки суспільних потреб і поведінки. Вона повинна бути «аристократією духу», взірцем, на який повинні рівнятись інші; мати спроможність зорганізувати суспільство та повести його за собою. Мірилом значущості кожної справжньої «аристократії духу» є її здатність творити нові цінності, будувати, організовувати життя; піклуватись про суспільні інтереси понад усе, а лише потім про потреби свого прошарку та особисті» [6, с. 57]. В сучасних умовах формується нова українська національна еліта і для цього необхідне зняття конфронтацій в усіх елітних прошарках та потрібне патріотичне смислове наповнення діяльності національної еліти.

Мистецька еліта – це вагома складова національної еліти, яка постає творцем мистецтва. Вона здатна до активної духовно-практичної, творчої та громадської діяльності, що втілені в конкретних результатах – продукуванні творів мистецтва, художніх образів, естетичних ідей, концепцій, поглядів, художніх смаків, мистецьких стилів, які мають своє змістовне, ідейне, смислове та ціннісне наповнення. Мистецька еліта на базі свого художнього досвіду, світогляду, естетичних поглядів та ідеалів схоплює зміст і дух культурно-мистецьких потреб соціуму, його окремих груп і надає цим потребам художню форму. Діяльність мистецької еліти активно впливає на світоглядні трансформації в суспільстві. Мистецьку еліту характеризують такі риси як емоційно-почуттєва сфера, обдарованість, талант, художнє сприйняття світу, художня освіта, мотивація і активність мистецької діяльності, характер мислення, креативна активність, професійна компетентність [1]. Оскільки саме на еліту покладаються завдання пропонувати стратегічні цілі розвитку країни, формувати культурне середовище, бути провідником нації, то мистецька еліта України, створюючи художні твори та пропонуючи культурно-мистецькі програми і проекти, повинна закладати в них ідеї національної єдності та патріотизму. Важливість цих заходів підкріплюється й тим, що Російська Федерація у гібридній війні проти України поряд зі справжньою зброєю активно використовує інформаційну зброю. Вона, маючи значну і розгалужену пропагандистську систему, яка включає в себе ЗМІ, Інтернет-мережі, книговидавництво, кіно, театри, фестивалі та виставкову діяльність, громадські та релігійні організації, цілеспрямовано втручається в український інформаційний простір, над яким встановлює опосередкований контроль. Метою таких дій Росії є руйнування економічної та суспільно-політичної стабільності в українській державі, викривлення національних цінностей і національної культури України.

Мистецька еліта покладає великі надії щодо збереження культурної самобутності України, національної ідентичності та консолідації українства на художнє кіно, що є одним з найпопулярніших видів мистецтва сучасності, об'єднуючим творчість і виробництво. Художнє кіно – засіб культури, освіти і пропаганди, воно наймасовіше з усіх видів мистецтв і саме в ньому об'єднані різні комунікативні системи. Окрім цього воно відіграє значну роль у таких сферах суспільного життя як розваги, наука та політика. Специфіка художнього кіно в тому, що воно впливає на глибинні пласти свідомості, торкається всіх струн душі людини та водночас відображає актуальні проблеми сучасності. Воно надзвичайно схильне до міфологізації, до розробки і втілення міфологічних змістовно-образних моделей. Кіно, виносячи у сферу свідомості індивідуальні та соціальні міфи, переосмислює їх по новому, з врахуванням специфіки реальної дійсності. Кіно, особливо те, «що

перебуває в залежності від всесильного замовника, продукує міфи, потрібні цьому замовнику» [4, с. 11].

Художнє кіно, завдячуючи своїй надмірній емоційності, гіперболізації, художньому прикрашенню та короткому часу (час демонстрації фільму), має можливість швидко донести до глядачів, закладену в ньому суть. Через яскраві художні образи кіно пропонує певні варіанти особистісного буття, спонукає до осмислення і аналізу дійсності, підказує вибір і зразок поведінки. Художнє кіно змушує глядача ідентифікувати себе з героями фільму і активно включати їхні ідеали, принципи, спосіб поведінки і мислення у своє реальне життя. Глядачі не переймаються проблемою достовірності художнього фільму, адже заздалегідь спрямовані на те, що художній фільм може бути повністю вигадкою. Вони під впливом емоційного враження сприймають ідею і готовий висновок, вкладені митцями у кінотвір. Тобто художнє кіно можна використовувати як дієвий засіб протидії меседжам Російської Федерації, в яких фальшується історія України, заперечується існування української культури і мови, формується викривлена інформація щодо подій в окремих районах Донецької та Луганської областей.

У сучасному кінематографі України з'явилися нетипові для вітчизняного кіно жанри та елементи жанрів – трилер, хорор або фільм жахів, нуар, екшен або бойовик, кримінал, вестерн та ін. Зазначені жанри, насамперед, притаманні американському кінематографу, який досяг високого рівня візуальних і звукових спецефектів. Зважаючи на необхідність розширення українського кінорепертуару та підвищення професійного рівня кіномитців у сфері режисури і технологій виготовлення фільмів, таке художнє кіно в українському прокаті має право на існування. Окрім цього фільми з даною тематикою затребувані глядачами багатьох країн, відповідно – це касові збори та зацікавленість до зробленого в Україні кінопродукту. Але при цьому варто пам'ятати, що лише продумане і професійне поєднання американської видовищності у кіно та унікальності українського поетичного кіно можна створити якісний національний продукт. Як відомо, українське поетичне кіно представлено такими талановитими режисерами як Юрій Ілленко, Микола Мащенко, Леонід Осика, Сергій Параджанов, акторами – Микола Гринько, Іван Миколайчук, Костянтин Степанков, Богдан Ступка, Гнат Юра, які маючи скромні фінансові та технічні можливості створили фільми, що дістали міжнародне визнання та не втратили своєї мистецької цінності й до нині. «У фільмів поетичного кіно багато спільного з творчістю шістдесятників і насамперед – прагнення досягнути неперехідні цінності людського буття, оновити в людських душах спотворені етичні ідеали, історичну пам'ять та скарби давнини» [8, с. 251].

На сьогодні перед українською мистецькою елітою постало надзвичайно важливе завдання – створення патріотичного кіно. На нашу думку, патріотичне кіно – це не обов'язково реконструкція

минулого України та фільмування її відомих історичних осіб, це кіно і про людей, які ризикуючи власним життям захищають свою Батьківщину, працюють для її розвитку, рятують інших людей, наприклад, від наслідків аварій, ураганів, пожеж повеней та різних непередбачуваних обставин; це кіно, яке осмислює питання війни і миру; кіно про людей з гуманістичними принципами і високими духовними потребами, що активно їх відстоюють; про людей, які мають почуття власної гідності і вміють боротися за свої ідеали. Такі українські фільми формуватимуть високі духовні потреби суспільства, слугуватимуть зміцненню національної єдності та консолідації українства, сприятимуть подоланню пропагандистських міфів, спрямованих на руйнування єдності України як цілісної держави. Суттєво й те, що патріотичне кіно уможливить сприймати світовою спільнотою події в Україні крізь призму роз'яснень українськими митцями, що мають бути патріотами своєї держави.

Позитивним є те, що в Україні кількість вітчизняних фільмів зростає щороку. Так, у 2016 р. в прокат вийшло – 30 фільмів, а в 2017 р. – 33 фільми [11]. Окрім цього, на думку українських митців, Закон України «Про державну підтримку кінематографії в Україні», ухвалений Верховною Радою України в березні 2017 р., дасть можливість запровадити в нашій державі механізми для стимулювання розвитку вітчизняного кіно, апробовані світовою практикою. Значною подією в кіномистецтві стало підписання у листопаді 2017 р. Президентом України Законів «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо державної підтримки кінематографії в Україні» і «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо державної підтримки кінематографії в Україні». Ці закони сприятимуть виробництву національних фільмів високої якості та продовжуватимуть процес інтеграції України в світовий кінопростір. Важливо, щоб мистецька еліта України пропонувала вітчизняний якісний продукт, який би сприяв популяризації України в світі.

Мистецька еліта повинна враховувати, що художня література також залишається стратегічним чинником зміцнення гуманітарного поля України. Так, в Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році» підкреслюється: «Треба наголосити, що консолідація суспільства неможлива без якісного масового читання, яке в умовах цифрової епохи катастрофічно зменшується... Нація, яка читає, вміє критично мислити та не піддається ворожій антигуманній пропаганді» [2, с. 363]. Дійсно, нині відбувається широка експансія візуальних форм мистецтва як у життя суспільства в цілому, так і окремої його особистості; кінотеатри, телевізор і комп'ютер створюють новий режим сприйняття. Читання книг, наукових журналів і газет відійшло на другий план, однак читання, як відомо, – це особливий тип розумової праці, який розвиває

абстрактне й логічне мислення, здатність до концентрації уваги. Коли людина перестає читати, то вона втрачає здатність до швидких асоціацій, до яскравості уявлень, до емоційності сприйняття. При цьому залишається суттєвим питанням, яку саме літературу читають громадяни України. Тому в 2016 – 2017 рр. у нашій державі значно зросло видавництво книг і брошур українською мовою як за кількістю назв, так і за тиражем [9]. Вітчизняна мистецька еліта поступово створює якісний національний культурно-мистецький продукт, яким цікавляться за кордоном, що засвідчують, наприклад, найбільші в світі Франкфуртські книжкові ярмарки (Німеччина), де українські книжки отримують відзнаки. Таким чином, мистецька еліта України формує позитивний імідж нашої держави, зміцнює зв'язки зі світовими арт-спільнотами, підвищує інвестиційну привабливість України, у певній мірі просуває її економічні та політичні інтереси на міжнародній арені.

Наша держава планує реінтеграцію тимчасово непідконтрольних територій до України. Це передбачає не лише силові методи, а й боротьбу за світоглядні орієнтації та настрої населення, що знаходиться в захоплених ворогом регіонах, «деокупацію» свідомості мешканців непідконтрольних українських територій від насаджених російською пропагандою міфологем про український народ як органічну складову російського етносу, первинність російської мови і культури по відношенню до української, релігійну православну єдність.

Мистецька еліта приймає активну участь у системі заходів реінтеграції окупованого Донбасу до українського гуманітарного простору. Вона для єднання України як цілісної держави та для зменшення впливу російської пропаганди на українське суспільство впроваджує культурно-мистецькі проекти, спрямовані на посилення комунікацій між регіонами України. Одним із успішних проектів, який базується на ідеї зближення, діалогу та культурної співпраці між регіонами нашої держави, є культурний форум «ПогранКульт». Руйнування негативних стереотипів, які склалися про певний регіон, будівництва «мостів» між географічними «полюсами» країни, здійснюється креативною діяльністю митців географічно-протилежних регіонів, яка включає в себе художні виставки, літературні зустрічі, театральні вистави, кінопокази, концерти, лекції, дискусії. Мистецький проект Платформа ініціатив «Теплиця» у Слов'янську – це місце для громадських ініціатив, де кожний бажаючий має можливість продемонструвати свої ідеї та втілити їх у життя. Художниця Алевтина Кахідзе у рамках перфомансу «Профілактика окупації» у Слов'янську (2016 р.) разом з іншими митцями, волонтерами, активістами, жителями міста створювала спільні культурні заходи для згуртування громадян.

До загальноукраїнського проекту культурної інтеграції «Український Донбас» долучилися митці з усіх регіонів України. Водночас художні колективи

Донецької і Луганської областей презентували свою творчість для всієї країни. Мистецька еліта сприяла національному проекту талант-шоу «Війна не забере твою мрію» (2016 р.), який був створений для реабілітації та моральної підтримки дітей і молоді з сімей учасників АТО, переселенців з Криму, Донбасу, Луганщини. Літературно-музичний фестиваль «Дорога на Схід» (відбувся в серпні 2017 р. на Харківщині), організований за ініціативи Благодійного фонду поета і музиканта Сергія Жадана, зібрав багатьох представників мистецької еліти України для виконання програми по руйнуванню негативних стереотипів про східні регіони України. Мистецько-культурологічний проект «Військово-польовий Арт» (2017 р.), проведений за підтримки Адміністрації Президента України, поєднав художні виставки, майстер-класи, арт-терапевтичні заходи для учасників бойових дій і їхніх сімей. Проект об'єднав спільною ідеєю більше ста митців декоративно-прикладного мистецтва з різних областей України, які своєю творчістю продемонстрували бажання єдності, відкритості, неупередженості та миру в Україні.

Окрім зазначених культурних проектів і окремих митців, і цілі художні колективи здійснюють численні поїздки у райони, наближені до зони ведення бойових дій на Сході України; створюють документальні та художні фільми, презентують тематичні виставки з показом подій 2014 – 2017 рр. Такі заходи мистецької еліти сприяють підвищенню рівня толерантності в українському суспільстві, розкривають культурно-мистецький потенціал різних регіонів нашої держави, зацікавлюють населення України цими регіонами та залучають громадян до культурного відновлення зазначених регіонів, що сприяє консолідації всього українства.

Усвідомлення мистецькою елітою своєї творчості як комунікації в суспільстві, як важливого діалогу демонструє нещодавній випадок, коли запрошені на міжнародний симпозіум в Азово-Сиваський національний природний парк художники, у тому числі й європейські, влаштували прибирання узбережжя Азовського моря в Запорізькій області. Вони зібрали кілька центнерів бляшанок, пластику, поліетилену і планують використати їх як художній матеріал у своїх майбутніх творах [7]. У такий спосіб митці намагалися привернути увагу громадян України до проблем екології, яка актуальна для всього українського населення, незалежно від регіону проживання, бо Україна – єдина держава і єдина Батьківщина. Художники сподіваються, що їхні дії викличуть резонанс в українському суспільстві і в подальшому їм не доведеться використовувати сміття, як матеріал для творчості. Водночас цим вчинком митці подали яскравий наочний приклад небайдужості та громадянськості.

Таким чином, у процесі консолідації українства «важко переоцінити визначальну роль національної еліти, яка формує стратегію та політику нації-держави та формулює загальні сенси світобуття» [3, с. 287]. Національна еліта,

керуючись виключно стратегією національної безпеки, повинна проводити реформи в економічній, енергетичній, інформаційній, освітній, культурно-мистецькій та інших сферах, що забезпечить Україні як оборонний характер, так і посилення міжнародної підтримки у протидії російській агресії. Важливо, щоб українська еліта позбулася проросійської орієнтації, працювала на усунення ідеологічних розбіжностей в суспільстві, а політична еліта, завдання якої формувати політичні орієнтири для поступу держави, не сприймала державу «як велику корпорацію, займаючись переважно розподілом важелів державної влади і перерозподілом сегментів бюджету» [10, с. 120]. Необхідно, щоб національна еліта України представляла інтереси всього суспільства, була висококваліфікованою, користувалася довірою серед населення, послідовною та відкритою в своїх діях, що стане запорукою консолідації всього українства. Окрім цього, як зазначив Іван Дзюба «справжня еліта – це, крім усього, еталон розумного самообмеження. Це мають бути люди з Україною в серці та світлим розумом. І – безкорисливі, очевидно безкорисливі» [5, с. 37].

Потрібно, щоб мистецька еліта як складова національної еліти зайняла позицію активного позбавлення вітчизняної культури від пострадянського та російського культурно-мистецького впливів, які породжують конфлікт двох ідентичностей – «совкової» проросійської та української проєвропейської, що гальмує формування національної ідентичності громадян України, відповідно – консолідацію українства. У свою чергу, українська держава повинна підтримувати україномовні культурно-мистецькі проекти вітчизняної еліти на внутрішньому арт-ринку, забезпечувати доступність громадян до мистецьких надбань українських митців. Залучати твори вітчизняних митців у виховний процес, що суттєво збагатить не лише духовний світ молоді, а й сприятиме формуванню у неї почуття приналежності до української нації.

Висновки. Отже, мистецька еліта України бере безпосередню участь у формуванні нових ідей, смаків, ідеалів, орієнтацій і поглядів суспільства. Створюючи художні твори, мистецька еліта завжди має можливість закласти в них ідею, спрямовану на осудження негативних або схвалення позитивних для соціуму тенденцій. Важливо, щоб вітчизняна мистецька еліта своїми творами, культурно-мистецькими програмами, громадянськими вчинками активно протистояла процесам розкультурення, бездуховності та деукраїнізації в суспільстві, що сприятиме консолідації українства.

1. Авер'янова Н. Українська мистецька еліта в цивілізаційному поступі українства / Ніна Авер'янова // Українознавчий альманах. – 2012. – Випуск 8. – С. 134 – 137.

2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році». – К.: НІСД, 2015. – 684 с.

3. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році». – К.: НІСД, 2017. – 928 с.

4. Брюховецька Л. І. Кіномистецтво. – К.: Логос, 2011. – 391 с.

5. Дзюба Іван. На «еліту» надійся, а сам не плошай // Національна безпека і оборона. – 2003. – № 9 (45). – С. 36 – 38.

6. Еліта: витоки, сутність, перспектива / За редакцією В. Г. Кременя. – К.: «Знання», 2011. – 527 с.

7. Європейські художники влаштували прибирання Азовського узбережжя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zik.ua/news/2017/09/14/yevropeyski_hudozhnyku_vlashtuvaly_prybyrannya_azovskogo_uzberezhzhya_1167485

8. Нариси з історії кіномистецтва України / Академія мистецтв України, Ін-т проблем сучасного мистецтва. – К.: Інтертехнологія, 2006. – 864 с., іл.

9. Оперативні дані випуску книжкової продукції у 2017 році / Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrbook.net/statistika_.html

10. Сахань О. М. Корупція в сучасній Україні як джерело деструктивності влади // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – Харків: «Право», 2015. – № 4 (27). – С. 112 – 129.

11. У 2017 році в прокат вийшла рекордна кількість українських фільмів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/u_2017_rotsi_v_prokat_viyshla_rekordna_a_kilkist_ukrayinskih_filmy_n1440752

References

1. Aver'yanova N., 2012. Ukrayins'ka mystets'ka elita v tsyvilizatsiyomu postupi ukrayinstva [The Ukrainian artistic elite in the civilization of Ukrainians]. *Ukrayinoznavchyy al'manakh*. № 8, S. 134 – 137 (in Ukrainian).

2. 2015, *Analitychna dopovid' do Shchorichnoho Poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovyshe Ukrayiny v 2015 rotsi»* [Analytical report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine in 2015». Kyiv. – 684 s. (in Ukrainian).

3. 2017, *Analitychna dopovid' do Shchorichnoho Poslannya Prezydenta Ukrayiny do Verkhovnoyi Rady Ukrayiny «Pro vnutrishnye ta zovnishnye stanovyshe Ukrayiny v 2015 rotsi»* [Analytical report to the Annual Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine in 2017». Kyiv. – 928 s. (in Ukrainian).

4. Bryukhovets'ka L. I., 2011. Kinomystetstvo [Cinema Arts]. K.: Logos, 391 s. (in Ukrainian).

5. Dzyuba Ivan, 2003. Na «elitu» nadiysya, a sam ne ploshay [On the «elite» hope, but it is not flat]. Natsional'na bezpeka i oborona. № 9 (45), S. 36 – 38 (in Ukrainian).

6. 2011, Elita: vytoky, sutnist', perspektyva / Za redaktsiyeyu V. H. Kremenya [The Elite: Origins, essence, perspective]. K.: «Znannya», 527 s. (in Ukrainian).

7. Yevropeys'ki khudozhnyky vlashtuvaly prybyrannya Azovs'koho uzberezhzhya [European artists arranged cleaning of the Azov coast]. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

2006, Narysy z istoriyi kinomystetstva Ukrayiny / Akademiya mystetstv Ukrayiny, In-t problem suchasnoho mystetstva [Essays on the history of cinema of Ukraine]. K.: Intertekhnolohiya, 864 s., il. (in Ukrainian).

8. Operatyvni dani vypusku knyzhkovoyi produktsiyi u 2017 rotsi / Derzhavna naukova ustanova «Knyzhkova palata Ukrayiny imeni Ivana Fedorova» [Operational info for the edition of book products in 2017 «The Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov»]. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

9. Sakhan' O. M., 2015. Koruptsiya v suchasnyy Ukrayini yak dzherelo destruktivnosti vlady [Corruption in modern Ukraine as a source of destructive power]. Visnyk Natsional'noho universytetu «Yurydychna akademiya Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho». Seriya: Filosofiya, filosofiya prava, politolohiya, sotsiolohiya. Kharkiv: «Pravo», № 4 (27), S. 112 – 129 (in Ukrainian).

10. U 2017 rotsi v prokat vyshla rekordna kil'kist' ukrayins'kykh fil'miv [In 2017, a record number of Ukrainian films were released]. Article. Retrieved from URL (in Ukrainian).

УДК 93:331.105.44

Ігор Берест

“ТОВАРИСТВО ВЗАЄМНОЇ ДОПОМОГИ ПРИВАТНИХ СЛУЖБОВЦІВ” ГАЛИЧИНИ: АНАЛІЗ СТАТУТУ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. На основі профспілкової періодики, принципу історизму, наукового та об'єктивного підходу у статті проаналізовано та показано статут та діяльність профспілки приватних службовців Східної Галичини. Досліджено сучасний стан та розвиток історіографії проблематики, досліджено історію профспілкового руху, доведено, що головною подією у профспілковому русі середини XIX ст. стали суспільні процеси у Східній Галичині, якими було започатковано новий робітничий рух щодо матеріального і морального захисту працівників. Таким чином, можна зробити висновок, що було утворено Товариство взаємної допомоги приватних службовців, заснування якого домагалися або самі проектували службовці від 1846 р. І, незважаючи на жодні політичні блокування, чи напади, яких зазнали службовці від роботодавців та на багато інших причин, призупинення створення засадничого документу, все ж 1867 року було досягнуто поставлену мету – Товариство розпочало свою діяльність.

Ключові слова: профспілки, товариство, приватні службовці, монархія.

Ihor Berest

"COMPANY OF MUTUAL AID OF PRIVATE CUSTOMERS" OF GALICIA: ANALYSIS OF THE STATUTE AND ACTIVITY

Abstract. On the basis of trade union periodicals, the principle of historicism, scientific and objective approach, the article analyzes and shows the statute and activities of the trade union of private servants of Eastern Galicia. The present state and development of the historiography of the problems, the history of the trade union movement was investigated, it was proved that the main event in the trade union movement of the middle of the XIX century became social processes in Eastern Galicia, which created a new working-class movement on the material and moral protection of workers. The study of this problem has an important scientific significance, since it enables to show the work of the first professional union of private employees, to analyze their program document and to show the evolution of trade union movement until the adoption of the Constitution of 1867. Among the works devoted to this topic, unfortunately, there are no monographs or scientific researches by Ukrainian scholars, therefore, in the article we rely on the study of Polish scholars: Bali Stanislav, Kishchinsky Lucian, and trade union periodicals, where there is an attempt to present the history of trade union movement in a new course of events. Thus, we can conclude that the Society for the Mutual Assistance of Private Servants was formed, the founding of which was sought or projected by employees from 1846. And, despite for political blockages, or attacks by employers and many other reasons, the suspension of the creation of a basic document, however, achieved the goal of 1867 - the Society began its activities.

Keywords: trade unions, society, private employees, monarchy.

Актуальність проблематики базується на тому, що в середині XIX ст. приватні службовці починають активно задумуватися над питання створення власної організації. У таких умовах захист робітників, організація соціальних виплат та взаємодопомога

залишаються основною метою профспілкового руху. Вивчення зазначеної проблеми має важливе наукове значення, адже дає змогу показати роботу першої професійної спілки приватних службовців, проаналізувати їх програмний документ та показати